

Asta Navickaitė, Danguolė Daukšienė, Raimonda Jarienė

Efektyvaus skaitymo strategijos: skaitymo praktikumas

Metodinė priemonė mokytojams, klasės auklėtojams

Vilnius, 2008

Metodinė priemonė parengta vykdant projektą „Skaitome ir dalinamės“ (2007 m.)

Projektą iš dalies finansuoja Lietuvos Respublikos Kultūros ministerija

LIETUVOS
RESPUBLIKOS
KULTŪROS
MNISTERIJA

Viršelyje panaudota Šiuolaikinių didaktikų centro nuotrauka:
*mokinė literatūrinių raštelių pagalba pristato draugėms skaitytą A.Lindgren knygą
„Pepė ilgakojinė“*

© Šiuolaikinių didaktikų centras

Įvadas: skaitymas ir jo reikšmė žmogaus gyvenime	5
I dalis. Skaitymo praktikumas	7
Kas tai?	7
Skaitymo praktikumo struktūra	9
1. Mini pamokėlė	10
2. Skaitymas	12
3. Pokalbiai	12
4. Reakcija	19
Reakcijos į skaitymą metodai	20
1. Skaitytojo dienoraštis	20
2. Literatūriniai rašteliai	23
3. Knygų aptarimas	25
II dalis. Skaitymas per įvairių dalykų pamokas	28
Pamokos tema „Narsieji lakūnai“ pavyzdys	29
III dalis. Video medžiagos komentaras	32
IV dalis. Mokinių mintys apie skaitymą	33
Literatūros sąrašas	34

Įvadas: skaitymas ir jo reikšmė žmogaus gyvenime

Būti sąmoningu, raštingu skaitytoju dabarties visuomenėje tam tikra prasme reiškia būti privilegijuotam. Žmonės, kurie siekia būti informuoti ir turėti idėjų, būti kvalifikuotesni, geriau suvokti dalykus, turinčius įtakos jų gyvenimui, privalo gebėti skaityti ir suvokti skaitomus tekstus. Sąmoningo skaitymo ir kritinio mąstymo gebėjimai sukuria prielaidas šiandienos žmogui gyventi visavertį asmeninį, sėkmingą profesinį bei visuomeninį gyvenimą.

Skaitymas gali būti suvokiamas kaip tam tikras savižinos ir saviugdos būdas. Skaitydami grožinius ir kitokio pobūdžio tekstus jauni žmonės įgyja emocinės bei estetiškos patirties, ugdomi vaizduotę, kūrybinį mąstymą. Apmąstydami tekstuose reiškiamus požiūrius, teigiamas vertybes jie pažįsta savo ir kitų dvasinę patirtį, kuria, keičia savąsias vertybes.

Skaitymo gebėjimų ugdymas labai svarbus įgyvendinant mokymosi visą gyvenimą idėją. Kad galėtų sėkmingai mokytis įvairių dalykų bei nuolat mokytis vėliau, jauni žmonės jau mokykloje turi tapti sąmoningais savarankiškais skaitytojais, gebančiais susirasti, pasirinkti, kritiškai įvertinti įvairaus pobūdžio tekstus, apmąstyti skaitymo metu įgytą informaciją, idėjas. Veiksmingas yra toks skaitymas, kai informacija, idėjos transformuojamos į naujas žinias, naują supratimą, kai gebama remiantis skaitymo patyrimu priimti tam tikrus sprendimus, ką nors padaryti, veikti kitaip nei prieš skaitymą.

Raštingumo plačiąja prasme gebėjimų ugdymas – svarbi pilietinės demokratinės visuomenės kūrimo prielaida. Nagrinėdami, interpretuodami, vertindami įvairaus pobūdžio tekstus mokiniai ugdomi kritinio mąstymo gebėjimus. Jie atpažįsta, nagrinėja įvairių šaltinių atviras ir slaptas intencijas, teigiamas vertybes, vertina reiškiamų požiūrių pagrįstumą ir patys mokosi argumentuotai diskutuoti. Pokalbiuose apie skaitomus tekstus plėtojama diskusijos kultūra: mokomasi išklausti kitą, gerbti jo nuomonę, pripažinti nuomonių ir požiūrių įvairovę, ginti savo požiūrį, nepažeidžiant kitų ir savo paties orumo, ugdoma atsakomybė už savo minčių ir pasakymų tikrumą, aiškumą, tikslumą, kuriamos skaitytojų bendruomenės, kurių bendrabūvio kultūra galėtų būti visaverčių pilietinės demokratinės visuomenės santykių modeliu.

Motyvuotų skaitytojų ugdymas yra būdas kurti socialiai teisingesnę visuomenę. Nacionalinių¹ ir tarptautinių² skaitymo tyrimų metu nustatytas mokinių pasiekimų ir socialinio ekonominio šeimos statuso ryšys: vaikai iš socialiniu ekonominiu požiūriu palankesnės aplinkos pasiekia geresnių rezultatų. Švietimas siekdamas kurti lygias galimybes visiems turėtų stengtis kompensuoti šio nepalankaus kai kuriems vaikams faktoriaus įtaką. Tarptautinio penkiolikmečių skaitymo raštingumo tyrimo PISA metu nustatyta, kad geresnių skaitymo rezultatų pasiekė tie mokiniai, kurie teigė esą aktyvūs skaitytojai, nors ir nurodė, kad jų tėvai profesine prasme užima žemas pareigas. Mokinių, kurie teigė nesą motyvuoti skaitytojai ir nurodė, kad jų tėvai užima aukštas pareigas, rezultatai buvo žemesni. Galima daryti

¹ Nacionalinis mokinių pasiekimų tyrimas. *Dalykinė ataskaita*. Vilnius, 2004.

² Eljio A. *Tarptautinio skaitymo gebėjimų tyrimo IEA PIRLS 2001 ataskaita*. Vilnius, 2003.

prielaidą, kad radus tinkamą būdą, kaip paskatinti jaunas žmones skaityti, galima pagreitinti kai kuriuos socialinius pokyčius, mažinti socialinę atskirtį.

Raštingumo gebėjimai susiję su šalies ekonominio vystymosi raida. Tarptautinių mokinių pasiekimų tyrimų PISA 2009 m. tyrimo programos projekto³ įžangoje teigiama, kad ekonomistai per daugelį metų sukūrė tyrimo modelius, rodančius, kad šalies švietimo lygis yra potencialaus ekonomikos augimo rodiklis. Dar daugiau – Kanados ekonomistai, ilgą laiką analizavę ekonominių rodiklių ir raštingumo lygio ryšius, nustatė, kad vidutinis šalies gyventojų raštingumo lygis yra geresnis ekonominio augimo rodiklis nei kiti švietimo rodikliai.

Suvokdamos skaitymo gebėjimų ugdymo svarbą žmogaus, visuomenės gyvenimui ir net ekonominei gerovei kurti šalys tiria skaitymo motyvaciją ir pasiekimus, rūpinasi skaitymo skatinimo programomis. Lietuvoje 2005 metais atliktas sociologinis tyrimas „Skaitymo mastas, kryptingumas ir poreikiai“⁴ rodo, kad Lietuvos gyventojai nėra pakankamai motyvuoti skaitytojais. Vyriausybė patvirtino skaitymo skatinimo programą 2006–2011 metams⁵. Šios programos tikslas – gausinti nuolat ir dažnai skaitančių įvairaus amžiaus gyventojų ir taip ugdyti kūrybišką, tobulėti siekiančią, kritiškai mąstančią, pilietiškai atsakingą asmenybę.

Šis leidinys skirtas įvairių dalykų mokytojams, klasių auklėtojams. Jo tikslas – pristatyti skaitymo mokymo strategiją – skaitymo praktikumą, skirtą motyvuotiems ir sąmoningiems skaitytojams ugdyti. Pedagogai galės sudominti mokinius skaitymu, paversti jį įdomia, prasminga veikla.

³ *Reading Framework for PISA 2009 (Draft)*.

⁴ *Skaitymo mastas, kryptingumas ir poreikiai. Sociologinio tyrimo ataskaita*. Vilnius, 2005.

⁵ *Skaitymo skatinimo programa*. Patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. lapkričio 30 d. nutarimu Nr.1200.

Kas tai?

Skaitymo praktikumas – tai mokymo ir mokymosi strategija, padedanti geriau suvokti ir apmąstyti tekstą. Siekiama, kad mokiniai nuo žemo lygio skaitymo įgūdžių pereitų prie tokio lygio, kai skaitymas tampa įrankiu, žadinančiu smalsumą ir įtraukiančiu į aukštesnio lygio mąstymą.

Skaitymo praktikumas – tai reguliarus, tikslingai suplanuotas, konkretus laiko periodas, kurio metu mokiniai skaito pačių pasirinktas knygas ir rašydami ar diskutuodami bendrauja su kitais, dalijasi mintimis apie perskaitytus tekstus. Praktikumus besimokančius sužavi tuo, kad jiems suteikiama galimybė pasirinkti: ką skaityti, kaip skaityti, skiriama laiko skaitymui ir socialiniam bendravimui su bendraamžiais. Mokytojams ši strategija patinka dėl to, kad mokiniai, įgydami skaitymo patirties, daug sužino, įsitraukia ir susižavi skaitymu. Patys mokytojai turi galimybę susipažinti su kiekvieno mokinio raštingumo lygiu bei randa ir pateikti tikslų nurodymų, ko reikia mokiniui, besimokančiam individualiai arba grupėje.

Skaitymo praktikume svarbūs trys elementai:

1. Laikas

Mokiniais reikia skirti pakankamai laiko skaityti. Atrodytų, kad per įvairių dalykų pamokas mokiniai ir taip daug skaito. Tačiau mokytojų teigimu daugėja mokinių, nenorinčių ir nemėgstančių skaityti, mieliau laiką leidžiančių prie kompiuterio. Viena iš priežasčių – pamokose dažniausiai apsiribojama vadovėliuose pateiktų tekstų skaitymu ir analize. Mokiniais retai suteikiama galimybė skaityti savo pasirinktą literatūrą viena ar kita tema. Skirdami mokiniams laiko skaitymui akivaizdžiausiai parodome jiems, kad vertiname skaitymą. Skaitymo praktikumuose skaitymui ir aptarimui skiriami reguliarūs, konkretūs laiko periodai. Mokiniai, nesvarbu, kokių pomėgių jie turėtų ar kokią skaitymo lygį būtų pasiekę, įpranta laukti šių valandėlių.

„Labiausiai skaityti mėgstu vakare. Sėdėdama ant lovos ar prie rašomojo stalo. Ten skaityti man labiausiai patinka todėl, kad niekas netrukdo. Būna tylu.“

Gintarė, 4 klasė

„Aš labiausiai mėgstu skaityti namuose, sėdėdama ant sofos, po pamokų. Tada jau būnu paruošusi visus namų darbus. Manau, kad taip man labiausiai patinka skaityti, nes esu laisva ir niekas netrukdo.“

Giedrė, 4 klasė

2. Asmeninė kontrolė

Mokiniais taip dažnai įduodami vadovėliai, knygos, prisakoma, ką skaityti, kiek puslapių ir iki kada, kad jie beveik neturi ką pasakyti, apie ką ir dėl ko jie skaito. Kai reikalaujama, kad vaikai skaitytų tik nurodytą literatūrą, jie praranda motyvaciją skaityti. Jie skaito ne dėl savęs, o dėl ko nors kito – kad gautų teigiamą įvertinimą,

gerai parašytą patikrinamąjį darbą ir t.t. Kai mokiniams leidžiama pasirinkti ką skaityti, jie turi ką pasakyti apie skaitomą knygą, gali ir tikrai pradės patys kontroliuoti savo skaitymą.

„Knygas skaitymui pasirenku pati. Gera pakliūti į fantazijų pasaulį, susitapatinti su veikėjais. Kai tik pajuntu, kad vaizduotė mane neša paskui autoriaus žodžius, žinau, kad ta knyga mano, kad aš ją skaitysiu. Pasineriu į nuotykius, keliauju, kariauju, soajaju ar bijau. Tikrovė išnyksta, lieka tik knyga...“

Raminta, 7 klasė

„Labiausiai man patinka nuotykiai. Mėgstu skaityti Žiulio Verno knygas, mėgstu „Drąsiųjų kelių“ serijos nuotykinės knygas. Taip pat mielai skaitau pasakas, tiek lietuviškas, tiek užsienio šalių. Namie turiu keletą knygų, kurias mielai vartau. Bet tai ne grožinė literatūra, o enciklopedijos. Jose galima rasti daug įdomių dalykų.“

Mykolas, 7 klasė

3. Reakcija

Kai mes, suaugusieji, perskaitome nepaprastai įdomią ar verčiančią mąstyti knygą, trokštame su kuo nors pasikalbėti apie ją. Nenorime atsakinėti į klausimus, parodančius, kaip supratome tai, ką skaitėme. Jeigu leistume, vaikai pasielgtų lygiai taip pat. Galimybė nevaržomai pasidalyti išpūdžiais, kuriuos sukelia perskaityta knyga, daugeliui mokinių yra tikroji skaitymo paskata. Neturėdami progos pasidalyti savo reakcija, jie dažnai nejaučia ir paskatos skaityti. Mokiniams reikia sudaryti galimybę nuoširdžiai reaguoti į tai, ką jie skaito. Jiems reikia reaguojant pasipasakoti apie tai, ką skaitė. Mokiniams taip pat reikia pasiklausyti, apie ką skaitė kiti, ir išgirsti vieniems kitų reakciją.

„Dažniausiai skaitau tyliai, stengiuosi nesiblaškyti. Jei knyga įdomi, galvoju apie tai, ką skaitau. Knygą „Mažylis ir Karlonas, kuris gyvena ant stogo“ aš skaičiau mamai. Kartu skaityti buvo labai smagu. Kai būdavo juokinga, mes juokdavomės. Daug dalykų komentavdavome, aptardavome.“

Gintarė, 4 klasė

„Skaitydama įsivaizduoju knygos veikėjus. Kartais netyčia užsigalvoju ir tiesiog žiūriu į žodžius, nesuprasdama jų reikšmės. Taip nejuociom praleidžiu puslapius. Perskaičiuosi visada galvoju apie aprašytus įvykius, noriu kam nors pasipasakoti, ką skaičiau ir supratau. Jei norėčiau sužinoti, koks skaitytojas yra kitas žmogus, duočiau jam paskaityti kokią nors knygą ir pažiūrėčiau, kaip jis reaguavo ją perskaitęs.“

Giedrė, 4 klasė

Reakcija – tai individualus skaitymo apgalvojimas, ne atpasakojimas. Iš jos turėtų paaiškėti, ką skaitymas vaikui reiškia, t.y., tai, kas perskaityta, turi būti prasmingai interpretuojama, o ne vien perpasakojama. Reakcija turi būti pasidalijama su kitais, mokomasi kultūringai diskutuoti, vertinti perskaitytą literatūrą.

Kadangi norime, jog mokiniai gebėtų skaityti ir dalytis reakcija be trukdymų, jiems svarbu žinoti, ko iš jų laukiama ir už kokius sprendimus jie yra atsakingi.

Skaitymo praktikumas – konkreti veikla, turinti savo taisykles. Nuo to, kaip mokiniai ją laikosi, priklauso taip organizuotos pamokos sėkmė. Su šiomis taisyklėmis

mokinius reikėtų supažindinti iš anksto. Tada mokiniams bus aišku, kokių rezultatų iš jų laukiama.

Įvairaus amžiaus, nevienodą skaitymo patirtį turintiems mokiniams gali būti sudaromos skirtingos skaitymo praktikumo taisyklės. Pateikiame skaitymo praktikumo taisyklių pavyzdį, plačiai taikomą pradinėje mokykloje:

1. Jūs *privalote* skaityti visą laiką.

Mokytojas skaitymo praktikumo pradžioje informuoja mokinius, kad nurodytą laiką, pvz., dvidešimt minučių, mokiniai turės skaityti. Jie tuo laiku negali užsiimti jokia kita veikla, išskyrus skaitymą.

2. Jūs *negalite* niekam trukdyti.

Skaitymo metu mokiniai privalo skaityti tyliai, negali kalbėtis su draugais, vaikščioti, išeiti iš klasės.

3. Pasirinkite knygą ar skaitymo medžiagą *iki* skaitytojų praktikumo.

Apie skaitymo praktikumą pranešama iš anksto. Mokiniai turi pasirinkti ir atsinešti į klasę knygą, kurią skaitys.

4. *Klausykitės* per mini pamokėles.

Skaitymo praktikumo pradžioje mokytojas veda mini pamokėlę. Jos metu mokiniai gali būti supažindinami su naujais mokymosi metodais, kokių įgūdžių turės įgyti skaitydami ir aptardami, ką perskaitė ir t.t. ir privalo atidžiai klausytis, kad galėtų įgyti naujų žinių.

5. Būkite *pasiruošę pasidalinti mintimis*, kai jūsų paprašo.

Mokiniai turi žinoti, kad po aktyvaus skaitymo jie bus paprašyti reaguoti į tai, ką perskaitė: atsakyti į klausimus, išsakyti nuomonę, išklausti kitų.

6. Jūs *galite* bet kur „patogiai“ atsisėsti.

Mokiniams pasiūloma atsisėsti ten, kur jiems būtų patogų skaityti ir mėgautis skaitymu.

Praktikumo taisyklės reikia aptarti su mokiniiais. Jos galėtų kabėti klasėje matomoje vietoje.

Skaitymo praktikumo struktūra

Skaitymo praktikumas susideda iš 4 pagrindinių dalių

1. Mini pamokėlė
2. Skaitymas
3. Pokalbiai
4. Reakcija

Mokytojai sako, kad negali organizuoti skaitymo praktikumų per įvairių dalykų pamokas, tokia veikla užima daug laiko, o mokymosi programos reikalauja išmokyti daugybės įvairiausių dalykų. Kūrybingas mokytojas per mini pamokėles

(naudodamas ne vadovėlinę medžiagą), gali įgyvendinti Bendrosiose programose įvardintus dalyko tikslus.

1. Mini pamokėlė

Mini pamokėlės – tai trumpos (5-10 minučių) pamokėlės, kurias mokytojas paprastai veda praktikumo pradžioje. Mini pamokėlių temos parenkamos atsižvelgiant į mokinių poreikius. Mini pamokėlės gali būti trijų rūšių: procedūrinės, metodinės ir literatūrinės.

Procedūrinės mini pamokėlės. Jų metu mokytojai supažindina mokinius su jų pačių ir mokytojo vaidmenimis. Mokytojai padeda vaikams įsisąmoninti, ką ir kada jie turi daryti. Procedūrinių pamokėlių vaidmuo labai svarbus nustatant praktikumo struktūrą ir padedant vaikams jaustis laisviems jo metu. Štai keli tokių pamokėlių pavyzdžiai: šaltiniai, iš kurių galima pasirinkti knygas, ką daryti, kai baigei skaityti knygą, kaip pasidalyti išpūdžiais apie knygą su kitais ir t.t.

Metodinės mini pamokėlės. Jų metu, atsižvelgiant į mokinių poreikius, visa grupė tiksliai supažindinama su mokymosi metodais ir kokių įgūdžių jie turės įgyti. Pedagogai aptaria, kaip skaitantįjį veikia tekstas ir ką geras skaitytojas turėtų daryti, kai skaito arba kalba apie knygas. Štai keli pavyzdžiai: išdėstoma, kaip pasirinkti tinkamiausią tekstą skaityti, kaip priimti logišką spėjimą ir skaitant pasitikrinti, kaip dalijantis mintimis su kitais reziumuoti tekstą, kaip jį įvertinti ir t.t.

Literatūrinės mini pamokėlės. Jų kryptis – literatūra ir jos elementai, autoriai ir jų kūryba. Literatūrinės mini pamokėlės gali būti kelių rūšių. Viena iš jų – mokytojo pokalbis apie knygas. Mokytojas turėtų aptarti knygas dėl kelių priežasčių: siekdamas supažindinti mokinius su naujais žanrais, autoriais, klasei nežinomomis knygomis. Skaitymas balsu – kita literatūrinės mini pamokėlės rūšis. Mokytojas garsiai skaito tam tikrą knygos dalį ar visą skyrių. Toks skaitymas balsu turi daugybę tikslų. Svarbiausia, kad mokytojas, skaitydamas knygas garsiai, skaitytų išraiškingai ir savo entuziazmu užkrėstų ir mokinius.

Pateikiame mini pamokėlės pagrindinės mokyklos mokiniams pavyzdį.

Jei mokytojas analizuodamas sakytinius ir rašytinius mokinių komentarus apie skaitomus tekstus pastebi, kad mokiniai atpasakoja turinį, o ne dalijasi savo apmąstymais, jis turi ieškoti būdų, kaip padėti mokiniams plėtoti savo reakcijas. Tokiu atveju patartina suplanuoti metodinę mini pamoką, kurios metu būtų pristatytas *dviejų pusių dienoraštis*.

1. Paaiškinkite mokiniams, kad dalijantis skaitymo patyrimu reikėtų vengti turinio atpasakojimo. Daug svarbiau išsakyti savo reakcijas, įžvalgas. Vienas iš būdų, padedantis to mokyti, yra *dviejų pusių dienoraštis*.
2. Parašykite mokinių pasiimti popieriaus lapą ir per vidurį lapo nubrėžti vertikalią liniją. Kairioji pusė skirta reikšmingoms citatoms išsirašyti. Kitoje dalyje šios citatos komentuojamos.

Reikšmingos citatos	Komentariai, reakcijos

3. Pakvieskite mokinius trumpai padiskutuoti, kaip atpažinti reikšmingas teksto vietas. Gal tai teksto vietos, kurios sukelia ypatingų jausmų, gal sukrečia? Gal primena realaus gyvenimo situacijas ar kitus skaitytus tekstus? Gal labai norisi prieštarauti, nesutikti? Gal yra labai tipiškios autoriaus stiliaus savitumui atskleisti? Gal yra neaiškios, prieštaraujančios viso teksto logikai?
4. Pateikite dvigubo dienoraščio fragmento pavyzdį. Tai gali būti jūsų ankstesnių mokinių laidų ar kitos klasės mokinių komentarų pavyzdžiai. Arba jūs galite pasirinkti nedidelės apimties tekstą, pavyzdžiui, K. Džibrano eilėraštį „*Apie vaikus*“, ir praktiškai parodyti mokiniams, kaip Jūs pats taikote šį metodą.
5. Paašškinkite mokiniams, kad šio skaitymo praktikumo metu jie turės išrašyti 3-4 citatas iš savo skaitomos knygos ir parašyti jų komentarus. Vėliau jie bus pakviesti tais komentarais pasidalyti su kitais ir aptarti, kaip sekėsi taikyti dvigubo dienoraščio metodą.

Apie vaikus
Kahlilis Džibranas

Ir moteris, laikiusi kūdikį prie krūtinės, pasakė:

Kalbėk mums apie Vaikus.

Ir jis tarė:

Jūsų vaikai nėra jūsų.

Jie sūnūs ir dukros Gyvenimo, paties savęs besiilginčio.

Jie ateina per jus, bet ne iš jūsų.

Ir nors jie su jumis, bet jie jums nepriklauso.

Jūs galite duoti jiems savo meilę, bet ne savo mintis.

Nes jie turi savąsias.

Jūs galite priglausti jų kūnus, bet ne jų sielas,

Nes jų sielos gyvena rytdienos rūme, kuriame jūs negalite apsilankyti netgi savo svajonėse.

Jūs galite stengtis būti tokie kaip jie, bet nesistenkit jų padaryti panašiu į save.

Nes gyvenimas negrįžta atgalios ir negaišta su vakarykščia diena.

Jūs esat lankai, iš kurių kaip gyvos strėlės paleisti jūsų vaikai.

Lankininkas mato taikini amžinybės kely,

Jis įtempia jus savo galia, kad Jo strėlės skrietų greitai ir toli.

Tegu jūsų buvimas lankininko rankoj teikia jums tik džiaugsmą,

Nes kaip Jis myli strėlę, kuri lekia, taip myli Jis ir lanką, kuris yra tvirtas.

Reikšmingos citatos	Komentarai, reakcijos
„Jūs galite duoti jiems savo meilę, bet ne savo mintis.“	<i>Nemanau, kad įmanoma kažkam įpiršti savo nuomonę, priversti mąstyti taip, kaip nori tu pats. Galima tik pasiūlyti apie tai pagalvoti.</i>
„Jūs galite stengtis būti tokie kaip jie, bet nesistenkit jų padaryti panašių į save.“	<i>Nėra pasaulyje identiškų žmonių. Visi esame individualybės. Todėl manau, kad neįmanoma žmogaus visiškai pakeisti, padaryti tokiu, kokį norėtum matyti. Galima nebent pačiam bandyti prisitaikyti. Manęs niekas nepakeis. Nepadarys tokios, kokia nesu ir nenoriu būti.</i>
„Nes gyvenimas negrįžta atgalios ir negaišta su vakarykščia diena.“	<i>Neverta žvalgytis atgal, nes tai jau buvo ir, kad ir kaip trokštum, nieko nepakeisi. Blieka stengtis, kad toliau viskas būtų gerai, kad vyktų taip, kaip tu norėtum. Manau, labai stengiantis dėl ateities, nereikės žvalgytis atgal su mintimi, kad galėjo būti geriau, nes iš tiesų gyvenimas „negaišta su vakarykščia diena.“</i>

Užduotys

1. Sugalvokite daugiau klausimų, kurie padėtų mokiniams atpažinti reikšmingas citatas.
2. Apšvarstykite su kolega šio metodo taikymo privalumus ir trūkumus.

2. Skaitymas

Geriausias būdas skatinti mokinius skaityti – sudaryti sąlygas ilgalaikiam skaitymui tylomis. Taigi mokiniai skaito tyliai individualiai arba be triukšmo poromis. Kartais galima klausytis įrašo. Mokiniai turėtų laukti skaitymo momento, ruoštis jam ir žinoti, kiek laiko bus skirta skaitymui. Pradžioje tam galima skirti apie 15 minučių. Kai mokiniai pripranta prie skaitymo savarankiškai, šis laikas gali būti ilginamas.

3. Pokalbiai

Pokalbiai apie skaitymą – tai mokytojo ir vieno mokinio dialogas. Per pokalbius visuomet padiskutuojama apie knygą, kaip ji mokiniui patiko. Mokinys gali būti paprašytas paskaityti garsiai dalį knygos. Per pokalbius mokytojas domisi, ką mokinys skaito ir įvertina, kaip jis supranta skaitomą kūrinį. Supratimas gali būti patikrintas paprašant papasakoti, kas buvo skaityta, arba užduodant klausimus. Pokalbiai vyksta skaitymo tylomis metu. Paprastai jie trunka 3–5 minutes. Vienas iš metodų, kaip vesti pokalbius, yra toks: mokytojas suplanuoja, su kuo turi pasikalbėti, ir pats prieina prie mokinio, su kuriuo kalbės. Rekomenduojama kalbėtis atsėdus, kad mokytojas ir vaikas būtų tame pačiame akių lygyje ir kad pokalbis būtų laisvesnis. Svarbu nepamiršti, kad pokalbiai – tai ne mokinių įvertinimas ir juo labiau ne tardymas, ką mokiniai veikia. Tai dviejų skaitytojų dialogas apie skaitymą. Mokinys turi kalbėti tiek pat, kiek ir mokytojas.

Jeigu mokinys ateina prie mokytojo stalo ar kėdės, esančios klasės kampe, geriau būtų, kad jis sėdėtų šalia mokytojo, o ne priešais jį. Tai sukuria neformalią pokalbio aplinką ir įgalina mokinius daug laisviau pasidalyti su mokytoju mintimis apie knygą. Sėdint šalia vienas kito, atsiranda partnerystės jausmas.

Pokalbiai turėtų vykti neformaliai, atsipalaidavus. Kai kiti mokiniai skaito, jūs privalote kalbėtis tyliai. Mokiniai turėtų suvokti, kad jūs domitės tuo, ką jie skaito, kaip supranta ir kaip reaguoja.

Dialogas tarp mokytojo ir mokinio priklausys nuo to, kurioje vietoje mokinys skaito. Jeigu jis tik pradeda naują knygą, mokytojas gali paprašyti paskaityti garsiai, kad galėtų įvertinti, ar mokiniui nėra per sunku. Pokalbių metu mokytojas galėtų pasižymėti pastabas į mokinių pokalbių apie skaitymą kortelę.

Pokalbiai turi būti planuojami. Mokytojas gali pradėti paaiškindamas, kas yra šie pokalbiai, kaip jie vedami, tada sumodeliuoti pokalbį su mokiniais, pasinaudodamas viena ar keliomis žemiau nurodytomis pokalbių temomis.

Galima užduoti kad ir tokius klausimus:

- Kodėl pasirinkai šią knygą?
- Ar knyga pateisino Tavo lūkesčius?
- Ar Tau patinka ši knyga? Kodėl?
- Kaip knyga prasidėjo? Ar pradžia buvo intriguojanti?
- Kokia yra kūrinio problema, kaip ji sprendžiama?
- Kurie knygos veikėjai Tau patinka, kurie – ne? Kodėl?
- Kaip tu elgtumeisi veikėjų vietoje?
- Ar Tau patiko knygos kalba? Ar ji vaizdinga? Pacituok, kad įtikintum klausytojus.
- Ar autorius kartoja kokias įsimintinas frazes? Kodėl taip daro?
- Pacituok kokią knygos vietą ar mintį ir paaiškink, kodėl tai įdomu ar svarbu.
- Ar Tau įdomu, kaip viskas baigsis? Kodėl? Kaip autorius siekia sudominti skaitytoją?
- Į kokius klausimus, Tavo manymu, bus atsakyta, kai skaitys šią knygą toliau?
- Kokių minčių Tau kilo skaitant šią knygą? Ką svarbaus supratai?
- Kokios knygos situacijos priminė Tavo paties patirtį?
- Ar žinai daugiau knygų, kuriose būtų nagrinėjamos panašios problemos?
- Ar esi skaitęs daugiau to paties autoriaus knygų?

Kad pokalbiai vyktų sklandžiai

1. Visi mokiniai privalo turėti skaityti tai, ką mėgsta skaityti. Susipažinus su mokiniais ir jų pomėgiais, galima skatinti jų domėjimąsi. Atrinkite knygų, kurios, jūsų manymu, patiks mokiniams. Aptarkite knygas ir leiskite mokiniams savo nuožiūra pasirinkti knygų iš bibliotekos ar kitų prieinamų šaltinių.
2. Per skaitymo praktikumą kambaryje turi būti tylu, jokių trukdymų, jokių kalbų, visi tik skaito. Mokytojas privalo nustatyti griežtas taisykles ir užtikrinti, kad jų būtų laikomasi.
3. Visi klasėje turi skaityti. Jei mokiniai supras, kad kalbėtis ar imtis kokios nors kitos veiklos nebus leidžiama ir jei jie turės pačių pasirinktą knygą, kurią galės skaityti savarankiškai, net ir labiausiai nelinkę skaityti mokiniai ims skaityti. Pradžioje galbūt iš nuobodulio, bet netgi ir tie mokiniai, kurie anksčiau priešinosi, greitai susidomi kūriniumi ir pradeda laukti, kada ateis skaitymo ir pokalbių laikas.

Bendraujant per pokalbius, mokytojui atsiskleis ne tik mokinio pomėgiai, skaitymo poreikis, bet ir savęs, kaip skaitytojo, suvokimas. Išvalgos, gimusios per pokalbius, įgalins jus geriau mokyti, nes žinosite konkrečius mokinių poreikius.

Kaip vesti pokalbius

Dialogas tarp jūsų ir mokinio priklausys nuo to, kurioje vietoje dabar mokinsys skaito. Jeigu jis tik pradeda naują knygą, paprašykite paskaityti garsiai, kad galėtumėte įvertinti, ar jam ne per sunku. Kai kurie mokiniai nori skaityti per kiekvieną pokalbį. Reikia būti lanksčiam atsižvelgiant į mokinių poreikius bei savo, kaip mokytojo, interesus. Nepamirškite parašyti tinkamą pastabą į mokinių pokalbių apie skaitymą kortelę. Šie užrašai padės tobulinti vėlesnius pokalbius.

Pokalbių apie skaitymą užrašų kortelė

Mokinio pavardė: _____			
Pokalbio data	Knygos pavadinimas	Autorius	Komentarai, pastabos

Užduotys:

1. Pritaikykite pokalbio apie skaitomą knygą klausimyną savo klasės mokiniams.
2. Įsivaizduokite, kad kalbatės su savo vaiku apie jo skaitomą knygą. Kokius klausimus jam užduotumėte?
3. Surašykite metodinius nurodymus tėvams, kaip jie galėtų pasikalbėti apie skaitomas knygas su savo vaikais.

Klausimai, kaip kritinį mąstymą skatinanti priemonė

Aptarkime išsamiau, kokius klausimus turėtume užduoti mokiniams, siekdami ugdyti jų mąstymą.

Iš tiesų ugdytojo klausimai yra galingas įrankis, leidžiantis skatinti kritinį mąstymą arba sulaikyti nuo jo. Užduodami klausimai sukuria grupės atmosferą, apibrėžia kas labiau vertinama. Klausimai, kviečiantys vaikus mąstyti, svarstyti,

performuoti, išivaizduoti, kurti, pakelia mąstymo lygį ir leidžia suprasti, kad jų mąstymas vertinamas ir jie gali prisidėti prie bendro supratimo. Mokiniai suvokia, kad žinios nėra pastovus dalykas, kad idėjos yra kintančios. Jiems būtina patirti, kaip gimsta jų asmeninis teksto prasmės suvokimas, kaip jis plėtojasi, kuo jis skiriasi nuo kitų skaitytojų požiūrio. Mokytojas gali užduoti klausimus, padedančius mokiniams aktyviai ištraukti į apmąstymus, susijusius su perskaitytu tekstu. Įvairių tipų klausimai sudaro daugiapakopę struktūrą. Užduodami klausimai labai svarbūs, kuo įvairesni klausimai, tuo geriau ugdomas gebėjimas suvokti skaitomą tekstą, apmąstyti naują informaciją.

Siūlomas klausimų klasifikavimas, pagrįstas žymaus psichologo ir pedagogo Benjamino Bloomo sukurta mokomųjų tikslų taksonomija pagal pažintinės veiklos lygius (žinojimas, suvokimas, taikymas, analizė, sintezė, vertinimas).

Klausimų klasifikavimo sistema:

Tikslaus atsakymo reikalaujantys klausimai yra užduodami siekiant gauti konkrečios informacijos. Dažniausiai atsakymus į šio tipo klausimus galima rasti tekste. Jie reikalauja, jog mokiniai atgamintų tai, kas buvo perskaityta. Mokiniais atsakyti į šiuos klausimus nereikia daug pastangų. Tačiau kai kurie tyrinėtojai įrodė, kad, nors atsakymai į tuos klausimus gali būti arba teisingi, arba neteisingi, daugumai stropių mokinių šie klausimai atrodo labiausiai provokuojantys ir bauginantys.

Atsakydami į **perteikimo klausimus** mokiniai turi pateikti informaciją kita forma. Mokiniai turi mintyse įsivaizduoti situaciją, vaizdą ar įvykį ir apibūdinti, ką mato. Perteikimo klausimai skatina mokinius perkelti ar transformuoti informaciją į įvairius vaizdinius. Mokiniai, atsakydami į perteikimo klausimus, privalo aptarti vaizdus, kuriuos įsivaizduoja, arba garsus, kuriuos girdi skaitydami.

Pateikdami **interpretavimo klausimus** skatiname mokinius ieškoti ryšių tarp idėjų, faktų, apibrėžimų ir vertybių. Mokiniai privalo galvoti, kaip idėjos ir sąvokos prasmingai dera. Jie turi suprasti ryšius tarp idėjų ir kurti kontekstus, kuriems tos idėjos tiktų. Tokios rūšies klausimai stimuliuoja teorinį mąstymą.

Pritaikymo klausimai suteikia mokiniams galimybių spręsti problemas arba tyrinėti logines priežastis ir tolesnes logines problemas, išskylančias skaitant ir mokantis.

Analizės klausimais norima sužinoti, ar tas ar kitas įvykis yra adekvačiai paaiškintas.

Sintezės klausimai skatina kūrybišką problemos sprendimą originaliai mąstant. Pritaikymo klausimais mokiniai spendžia problemas, pagrįstas prieinama informacija, o sintezės klausimai duoda jiems galimybę pasitelkus savo žinias ir mąstymą kūrybiškai spręsti problemas. Sintezės klausimai mokiniams padeda kurti alternatyvius scenarijus.

Vertinimo klausimai verčia mokinius nuspręsti, kas gera, o kas bloga, teisinga ir neteisinga pagal mokinių nusibrėžtus standartus. Vertinimo klausimai padeda mokiniams suprasti naują informaciją ir integruoti ją į savo pažiūrų sistemą, kuria remiantis priimami sprendimai. Šis sudėtinis integravimas ir supratimas suasmenina mokymąsi ir leidžia besimokančiajam perimti naujas idėjas bei sąvokas. Vertinimo klausimai skatina mokinius įvertinti žinias, kurias jie įgijo, arba, tam tikrais atvejais, savo elgesį atsižvelgiant į tą naują informaciją.

Priešmokyklinukai, kaip ir vyresniųjų klasių mokiniai, gali atsakyti į kiekvienos rūšies klausimus. Jų atsakymai nebus labai sudėtingi, bet kiekvienas pagal savo amžių gali rasti tinkamą atsakymą. Svarbu pateikti mokiniams klausimų, mokyti juos formuluoti.

Kaip formuluoti klausimus

1. Klausimas turi būti aiškus ir glaustas.
2. Kiekvienu klausimu paliečiamas tik vienas dalykas.
3. Klausimas turi būti tiesiogiai susijęs su nagrinėjama tema.
4. Vartokite mokiniams suprantamus žodžius.
5. Stenkitės užduoti tokius klausimus, į kuriuos galima atsakyti keleriopai.
6. Venkite klausimų, į kuriuos galima atsakyti taip ir ne.
7. Venkite klausimų, į kuriuos klasė nesugebės atsakyti.
8. Užduokite tokius klausimus, kurie reikalauja iš mokinių pasiremti savąja patirtimi.
9. Ugdytiniui atsakius į ankstesnį klausimą, dažnai klauskite "Kodėl taip galvoji?"

Klausimai būtini orientuotis supančiame pasaulyje, ir tas, kuris juos geba formuluoti, orientuojasi jame geriau negu tas, kuris šito nesugeba. Organizuodamas skaitymo praktikumus, mokytojas turėtų ne tik rodyti pavyzdį, kaip klausti, bet ir skatinti mokinius tapti aktyviais klausinėtojais.

Gebėjimas formuluoti apgalvotus klausimus yra įgūdis, kurį reikia ugdyti, nes dauguma žmonių priprato užduoti pernelyg paprastus klausimus, į kuriuos atsakant tereikia truputį įtempti atmintį. Vaikai turi būti skatinami formuluoti įvairių tipų klausimus, tuomet jie ištraukia į tiriamąją veiklą, interpretuoja informaciją, jungia idėjas.

Reikia paskatinti ugdytinius klausti ir atsakinėti į klausimus, t.y. sudaryti sąlygas, siekiant ugdyti gebėjimą kelti klausimus:

- padėti, kai vaikas nesugeba atsakyti į klausimą, ugdytojas turėtų vertinti kaip normalią;
- ugdytojas turėtų formuluoti daugiau atvirųjų, kūrybinių klausimų, į kuriuos atsakyti galima įvairiai;
- užduodant klausimą nederėtų versti mokinių gintis.

Mini pamokos pradinės mokyklos mokiniams pavyzdys

Jau pradinėje mokykloje mokinys per lietuvių kalbos pamokas turi ne tik išmokti skaityti, rašyti, bet ir įgyti nemažai literatūrinių žinių.

Mini pamokėlė – puiki galimybė supažindinti mokinius su nauja medžiaga, papildomai negaištant laiko.

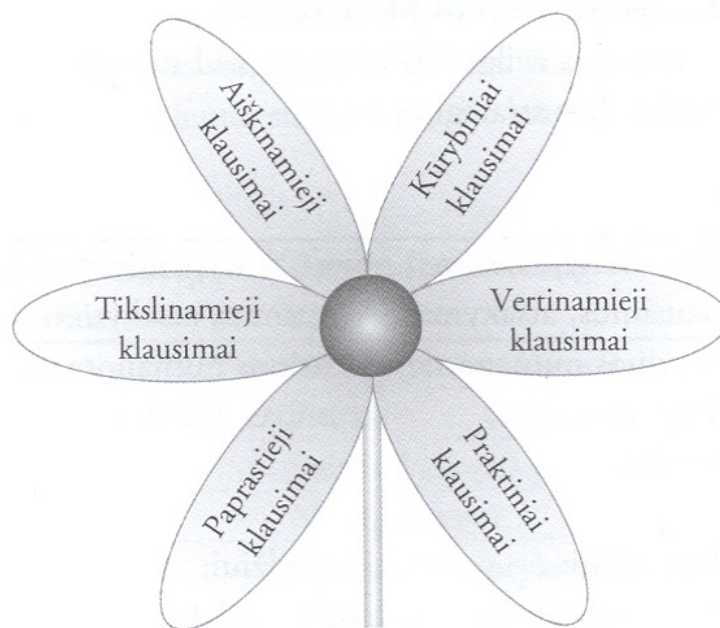
Organizuodami skaitymo praktikumus, skatiname mokinius dalyvauti pokalbyje, užduoti klausimus. Negalime tikėtis, kad mokiniai savaime išmoks formuluoti klausimus. Dažniausiai jie būna pernelyg paprasti ir susiję tik su faktine dalyko puse. Gebėjimas formuluoti klausimus yra įgūdis, kurį reikia ugdyti.

Per mini pamokėlę galime pateikti mokiniams klausiamųjų žodžių lentelę:

Klausiamieji žodžiai	
Kaip?	
Kodėl?	
Iš kur?	
Koks?	
Iš ko susideda?	
Kokiu tikslu?	
Kur?	

Pasiūlykite mokiniams suformuluoti kelis klausimus pasirinkta tema su konkrečiu klausiamuoju žodeliu, juos aptarkite, patobulinkite formuluotes.

Pateikiame "Klausimų ramunę", jos žiedlapiuose galime užrašyti įvairių tipų klausimus.

Poeto sūnus

Bitė Vilimaitė "Čiuožyklos muzika"

Ką galima papasakoti apie save naujai klases auklotojai? Ji pasirinko tokią susipažinimo formą – „papasakokite apie save“. Vieni mokiniai stengiasi padaryti gerą įspūdį ir pasakodami iškelia savo gerąsias puses, kiti kuklinasi, tretis iš viso nenori apie save kalbėti. O auklėtoja stovi šypsodamasi kiekvienam ir niekam. Ji nežino, kad jau turi pravardę – Statula. Matote, jos pavardė Statulevičienė, ir kažkas ne itin išradingai štai taip ją sutrumpino.

Atėjo eilė pasakoti apie save ir Vincukui.

Jam aprasojo akiniai, kai žiūrėdamas į šalį pralemeno savo „duomenis“: vardas, pavardė, gimimo diena, vasaroja kaime pas senelius, renka degtukų dėžučių etiketes... jau norėjo atsisėsti, bet Paulius, sėdįs priekyje, papildė:

- Prie visko dar plius trys.
- Kas? – nesuprato auklėtoja.
- Regėjimas. Jam toliaregystė – akiniai „plius trys“.
- Viskas? Ką dar norėtum pasakyti?
- Batų numeris – dvidešimt du, - sušuko Paulius.

Vaikai juokdamiesi grėžiojosi į Vincuką.

Tada auklėtoja, vis taip pat šaltai šypsodamasi, liepė atsistoti Pauliui.

- Na, o ką tu apie save papasakosi?

Paulius pašoko ir vaizduodamas raportuojantį kareivį, išpylė vienu atsikvėpimu:

- Aš esu vienintelis tėvų sūnus. Taupau medžiokliniam šautuvui. Dar man trūksta iki reikiamos sumos trijų šimtų devyniasdešimt vieno rublio. Esu kantrus ir nepiktas žmogus.

- Nekantrus, nekantrus, - suošė klasė.

- Jis nepiktas, - negarsiai ištarė Vincukas.
 - Tiesa, aš dar kolekcionuoju raktus, - pridūrė Paulius.
 Paskui auklėtoja pasakojo apie save.
 Pasibaigė pamoka.
 Pamažu klasė ištuštėjo. Vincukas laukė Pauliaus ir išėjo kartu su juo. Prie sankryžos jie stabtelėjo. Paulius lankė baseiną, ir jam reikėjo eiti į kitą pusę.
 Jis kažkodėl pataisė Vincuko apykaklę.
 Vincukui niekur nereikėjo skubėti. Jis stoviniavo prie kioskų, apžiūrinėjo visokias smulkmenas. Nupirko tualetinio muilo „Šypsena“, drebančia širdžia paprašė parodyti parkerį su auksine plunksna. Jo tėvas dirbo draudimo agentu, o laisvalaikiu rašė eiles. Jis sakydavo: „Mano darbas susijęs su pinigais... Visą laiką skaičiuoju juos. Sunku tai suderinti su poezija“.
 Štai ir namai.
 Vincukas įkišo ranką į užantį: ant kaklo senu vaikišku papratimu jis kabindavosi buto raktą, taip buvo patikimiau. Tačiau rakto po kaklu nebuvo. Vincukas sustojo, išvertė kišenes, išpurtė švarkelį, apžiūrėjo portfeli – rakto niekur nebuvo. Ir staiga Vincukui persmelkė širdį – raktą tikriausiai bus pasiėmęs Paulius, kai prie sankryžos taisė jam apykaklę. Tai taip neįprasta, kad Paulius rodytų Vincukui švelnų dėmesį... Raktas dabar bus patekęs jo kolekcijon. Raktas nuo Vincuko buto, kur didelė dalis jo gyvenimo: žaislai, knygos, mama, pinigai ir tėvo eilėraščiai.

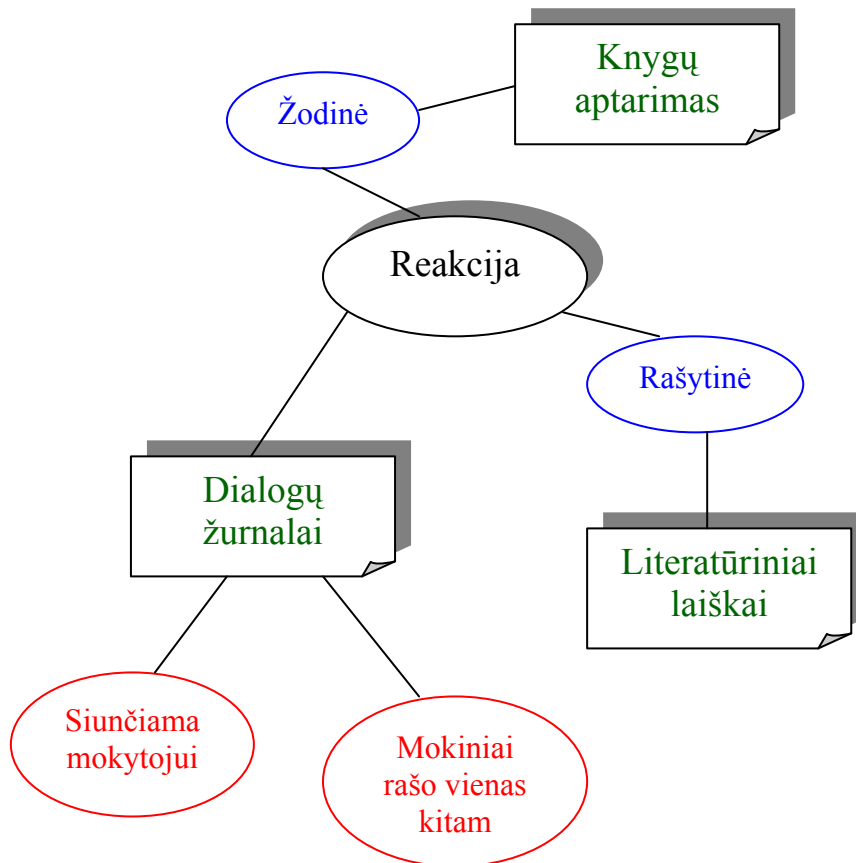
Užduotis:

Prieš skaitydami tekstą „Poeto sūnus“ (B. Vilimaitė „Čiuožyklos muzika“) suformuluokite po vieną paprastąjį ir vertinamąjį klausimą. Jei klausimus formuluoti sekasi sunkiau, skirkite tam daugiau laiko. Paskirkite kelių skaitymo praktikumų mini pamokėles skirtingų rūšių klausimų formulavimui, grįžkite prie klausimų per pokalbius, reakciją.

Įgyta patirtis mokiniams galėtų būti naudinga per veiklas įvairių dalykų pamokose.

4. Reakcija

Reakcija į skaitymą – tai dažniausiai pamirštama skaitymo proceso dalis. Tačiau tai yra dalis proceso, turinčio didžiausią įtaką, kad skaitytojas taptų mėstančiu skaitytoju. Vaikams reikia laiko tiek skaitymui, tiek ir reakcijai į tai, ką perskaitė. Jiems reikia laiko, kad galėtų sujungti tai, ką skaitė, su tuo, ką jau žinojo. Mokiniai į skaitymą gali reaguoti daugybe būdų. Pokalbiai – tai vienas iš būdų suteikti mokiniams galimybę apmąstyti ir reaguoti į tai, ką skaitė. Reakcija į skaitymą sudaro galimybes palaikyti ilgalaikį dialogą. Šie dialogai gali būti rašytiniai ir žodiniai. Tai gali būti mokytojo ir mokinio ar mokinio ir mokinio dialogai, taip pat visos grupės pokalbis.

Reakcijos į skaitymą metodai

1. Skaitytojo dienoraštis

Klasėje mokiniai nuolat turi knygą, kurią jie skaito. Siekdamas ugdyti mokinių, kaip skaitytojų, kritiškumą, mokytojas turėtų skatinti juos rašyti skaitytojų dienoraštį, skirti šiai veiklai laiko. Dienoraščiuose mokiniai pasižymi skaitymo datą, knygos autorių, pavadinimą ir perskaitytus puslapius. Taip pat šiuose dienoraščiuose mokiniai dalijasi savo mintimis apie tai, ką perskaitė. Galimybė nevaržomai pasidalyti išpūdžiais, kuriuos sukelia skaitoma knyga, daugeliui mokinių ir yra tikroji skaitymo paskata. Neturėdami galimybės pasidalyti išpūdžiais, vaikai nemato reikalo skaityti atidžiau, nesistengia suprasti, ką skaito. Jie nesijaučia asmeniškai atsakingi už tai, ką skaito. Galimybė pasidalyti savo reakcija skatina mokinius išsiaiškinti ir geriau suprasti tai, ką perskaitė. Reikšdami ir gindami savo idėjas, vaikai priversti mąstyti kritiškai.

Tokie skaitymo dienoraščiai ugdo mokinių organizuotumą bei atsakomybės jausmą, o mokytojams suteikia informacijos apie kiekvieno mokinio skaitymo laimėjimus. Kai kurie mokiniai patys nusistato tikslą, kiek puslapių perskaityti. Po to skaitymo dienoraštis jiems pasitarnauja įvertinant pažangą.

Pateikiame skaitytojo dienoraščių pavyzdžių.
Ištrauka iš pradinukės Severijos skaitytojo dienoraščio:

Marija Gipi 2002 11
„Nepaprasta Agnės šeimos istorija“ 06

Įdomu. Kas ta mergaitė? Ar aš apie ją sužinojau
smulkiu? Įdomu, kas vyks toliau? Aš nekontrauju!!!
Perskaiciu 12 puslapių.

2002 11 08

Mergaitė vardu Nora gimė sekmadienį, o tai
anot jos senelis, yra labai svarbu. Kavin, ar tai
tiesa? Kuo daugiau perskaityčiau, tuo man įdomiau
davau. Perskaiciu 23 puslapius.

2002 11 09

Nora gauna kėlę. Mergaitė sako, jog kėlė stebulinga
ir labai labai ura. Jiegi aš gausčiau tokią kėlę,
nežinočiau, ką su ja veikti. Perskaiciu 22 puslapius.

Severijos

Antuanas de Sent-Egziuperi „Mažasis princas“

Galbūt kiti mano, jog tai tiesiog knyga vaikams, bet drįsčiau paneigti taip manančių nuomonę. Tai viena nuostabiausių knygų, tinkanti visų amžiaus grupių žmonėms. Juokinga ir kartu šiek tiek dramatiška knyga sukelia dažnas jausmų audras. Manau, knygoje labai svarbus autorius požiūris į vaikystę. Taip pat šioje knygoje galybė simbolizmo. Aš pastebėjau perskaičiuos knygą, jog gyvenime smagiausia būti vaiku, nors iki tol labiausiai norėjau suaugti. Šioje knygoje nepakartojamai daug fantazijos, kurios aš pavydžiu autoriui. Tai yra topinė knyga, kurią galėčiau skaityti ir skaityti bei siūlyčiau perskaityti kitiems.
Akvilė, 8 klasė

(Teksto kalba autentiška, neredaguota, ištaisytos tik rašybos bei skyrybos klaidos)

Užduotys

1. Aptarkite su kolega skaitytojo dienoraščio įrašus.
2. Parašykite mokinėms grįžtamąjį ryšį užduodami klausimų, kurie skatintų gilinti ir plėtoti skaitytojo reakciją.

2004- 10- 15

Štai ir prabėgo vasara. Nelabai ką aš per ją perskaičiau, na tik krūvą naujų bei senų ir užmirštų žurnalų. Dar perskaičiau Džeko Londono „Jūrų vilką“ ir tada prisiminiiau, kad šią knygą skaičiau prieš kokius dvejus metus. Galiu pasakyti, kad ta knyga truputėlį „kvepia“ „Mobiu Diku“. Atvirai kalbant, man abi šios knygos nelabai patiko.

Na, o per savo gimtadienį gavau knygą apie sportą. Ten parašyta apie beveik visų sporto šakų taisykles. Taigi dabar sužinojau, kaip žaidžiami beisbolas, amerikietiškas futbolas bei golfas.

Tačiau labiausiai mane sudomino Karlo Majaus knyga „Uolų tvirtovė“. Tai knyga apie indėnus ir vieną baltąjį – Old Šeterhendą, jų draugą. Regis, „Vinetu“ taip pat parašė K.Majus. Taigi galima sakyti, kad „Uolų tvirtovė“ yra „Vinetu“ tęsinys.

Kai ėmiau skaityti šią knygą, ji mane pritraukdavo kelioms valandoms. Iš tikrųjų mama sakė tiesą, jog knygos apie indėnus yra labai įdomios. Bet man nepatiko vienas dalykas – kažkaip tam Old Šeterhendui, Vinetu ir jų draugams indėnams viskas labai jau sekėsi. Dėl tokios pastovios sėkmės yra „numušamas“ visas įdomumas. Atmetus šį trūkumą knyga neblogai parašyta. Man labai patinka vieta, kur vyksta veiksmas, mane dykumos visada traukdavo. Knygos veikėjams priekaištų neturiu, tik gal meksikiečiai man nelabai patiko dėl savo pasipūtimo, įkyrumo bei sprendimo apie žmogų iš jo išvaizdos.

Apibendrinamas šią knygą galiu pasakyti, kad ji būtų, mano manymu, labai gera, jei, kaip minėjau, Vinetu ir medžiotojui Old Šeterhendui sektųsi viskas ne taip gerai.

Na, o dabar skaitau knygą „Rugiuose prie bedugnės“. Ją parašė Dž. Selindžeris. Perskaičiau beveik pusę knygos ir galiu pasakyti, jog pavadinimas šios knygos galėtų reikšti tai, kad Holdenas (knygos pagrindinis veikėjas) yra patenkintas savo gyvenimu, daro, ką nori, ir ta jo laisvė priveda jį prie to, kad jis pašalinamas iš mokyklos, o be mokyklos negauna išsilavinimo, be išsilavinimo – darbo. Taigi plačiau apie šią knygą aš parašysiu kitame įrašė.

2004-11-20

Taigi baigiau skaityti knygą „Rugiuose prie bedugnės“. Tikrai nebloga knyga. Čia kalbama tikrai apie svarbius dalykus. Tačiau man nelabai patiko knygos pagrindinis veikėjas Houldenas. Jis beveik nesimokė, neruošė namų darbų, susikirto per egzaminą, jį išmetė iš mokyklos, tėvai į jį deda daug vilčių, bet jis į tai nereaguoja. Taip pat jam beveik niekas nepatinka: draugai, mokytojai, aplinka, mokymas, aplinkiniai žmonės. Jis visuomet viską daro savaip ir per pamokas gauna atitinkamus pažymius.

Bet tas jo darymas yra pagrįstas. Aš jį suprantu dėl bandymo nukrypti nuo temos, man irgi taip būna. Juk neįdomu kalbėti visą laiką ta pačia tema. Prisipažįstu, aš už tai irgi gaunu tokius pažymius. Taip pat manau, kad filmai „durnina“ kitus žmones. Sutinku su Houldenu, kad ten vaidina apsimitėliai. Bet vis tiek aš juos taip pat žiūriu, bet mano gyvenimo būdas dėl jų kažkodėl nesikeičia. Toje knygoje pasaulis ritasi į bedugnę, o Houldenas yra dar tik prie tos bedugnės.

Manau, jog jeigu nori tokiaame pasaulyje išgyventi laimingiau, reikia meluoti pačiam sau. Reikia bandyti sutikti su kitų nuomonėmis, net ir jeigu tu visai su jomis nesutinki. Manau, jog tai vis tiek geriau, negu būti visą laiką diskriminuojamam. Reikėtų susirasti bendraminčių ir dalintis mintimis tarpusavyje, taip pasaulis nebus toks jau ir blogas. Deja, Houldenas to nedarė. Beje, jeigu nori ką nors pakeisti šiame pasaulyje, reikia tapti įtakingu žmogumi. Tai man šiame pasaulyje ir nepatinka, netgi labai nepatinka.

Na va, matot, aš ką tik pats nukrypau nuo temos, kaip ir Houldenas.

Dabar pradėjau skaityti Ulfo Starco „Mano draugo Persio sportiniai batai“. Ilgas pavadinimas, pažiūrėsime kas čia bus.

Jonas, 8 klasė

Užduotys

1. Išanalizuokite skaitytojo dienoraščio įrašus. Kokias išvadas apie Joną, kaip skaitytoją, šie įrašai leidžia padaryti?
2. Jūsų tikslas – padėti skaitytojui Jonui tobulėti. Siekdami šio tikslo pasirenkite įsivaizduojamam pokalbiui su Jonu arba pateikite grįžtamąjį ryšį raštu.

2. Literatūriniai rašteliai

Mokiniai per pamoką ar namuose perskaito dalį knygos, o mokytojas pakviečia vaikus parašyti literatūrinį raštelį savo draugui. Toks pasikeitimas rašteliais – vienas iš būdų, kaip vaikai gali reaguoti, kai jiems suteikiama galimybė kartu dirbti ir išsiaiškinti tekstų prasmę. Vaikai užrašo savo išpūdžius, jie tiria savo mintis ir jausmus užrašydami, ką galvoja, ar yra koks nors asmeninis ryšys su tekstu, taip pat pasižymi spėjimą, interpretaciją, klausimą ar ką nors kita. Jie adresuoja raštelius pačių pasirinktiems partneriams, pasikeičia su jais rašteliais, atsako į draugų raštelius ir tada skaitytojas vėl skaito. Tokia raštelių rašymo patirtis suteikia vaikams galimybių mokytis per asmeninius apmąstymus, taip pat iš kitų mąstymo modelio.

Vaikų rašomi literatūriniai rašteliai gali daug pasakyti apie jų raštingumo raidą. Be akivaizdžios informacijos apie jų žinias ir elgesį, literatūriniai rašteliai parodo, kaip vaikai sugeba reaguoti į tekstą, atskleidžia, kaip skaitymo metu formuojasi jų supratimas. Rašteliai parodo, ar vaikai, aiškindamiesi prasmę, tinkamai naudojami savo žiniomis, patirtimi ir jausmais bei teksto informacija. Tokia informacija leidžia mokytojams suplanuoti mokymo veiklą, reikalingą skatinti ir ugdyti vaikų įvairiapusių teksto suvokimą.

Mokiniai, kuriems yra užduota skaityti, rašyti ir apmąstyti tai, ką skaito ir rašo, pasineria į knygas: aktyviai ištraukia, analizuoja ir vertina knygą, o ne vien reziūmuoja turinį.

Štai kaip apie perskaitytą A. de Sent-Egziuperi „Mažąjį princą“ skyrių rašo pradinukės Ieva ir Iveta:

Iveta,
Man šis skyrius labai įdomus. Draugas sakė, kad
ši knyga maugurieim. Manau jis neteisus.
Baobabai – keistas pavadinimas, bet mažąjį princą planetoje
tai įprasta! Kaip manai kaip mažasis princas atskiria
rozės nuo baobabų?

Aš manau, kad mažasis princas tik vėliau atskiria baobabus nuo
rozių. Prisimink, jo planetoje te buvo tik viena graži, miela, teturinti
apsiginti nuo priešų keturis spygliuotus rozė...

Oho, pala! juk būtų pervelu!?

Ne būtų! Tie medeliai būtų stipri ir masi!

Na, gerai sutinku!

IEVA

Užduotis

Parašykite klausimus, į kuriuos galėtumėte atsakyti mokiniai, rašydami literatūrinius raštelius.

3. Knygų aptarimas

Tai grupinė veikla visai klasei. Aptarimų metu supažindinama su nauja knyga bei autoriumi arba paprasčiausiai papasakojama, kuo ta knyga gali būti kitiems įdomi. Knygų aptarimai neturėtų vykti ilgiau kaip 10 minučių: mokinys papasakoja apie knygą, o draugai reaguoja į tai, ką jis pasakė.

Knygų aptarimas – puikus būdas supažindinti su knygomis, kurias su malonumu skaito bendraamžiai. Supažindinti su savo perskaityta knyga mokiniai gali koku tik nori būdu. Dažniausiai jie tai daro pasakydami knygos autorių ir pavadinimą. Po to galima aptarti daugybę klausimų, pavyzdžiui, nurodyti priežastį, kodėl pasirinko knygą, pateikti visos knygos arba tik jos dalies reziumė, perskaityti mėgstamiausią ar įdomiausią knygos vietą, charakterizuoti veikėjus, įvertinti visą knygą. Supažindinęs su knyga, mokinys pakviečia auditoriją padiskutuoti. Tuo metu kiti mokiniai gali užduoti klausimų apie knygą, norėdami gauti daugiau informacijos, išsiaiškinti neaiškumus ar susieti šią knygą su kokia nors kita knyga, taip pat su savo asmenine patirtimi, siekdami iškelti problemas, kurias norėtų aptarti.

Užduotys

1. Pagalvokite, kaip pristatytumėte savo mėgstamą knygą.
2. Kokius klausimus galėtumėte užduoti knygą pristačiusiam žmogui?

Štai kaip knygas pristatė savo klasės draugams ketvirtokai Vaiva ir Dainius:

Per skaitymo praktikumą kiekvienas mokinys gali būti skaitytoju ir gerai skaityti. Kad taptų gerais skaitytojais, vaikams turi būti duodama daug laiko skaityti. Būti gerais skaitytojais reiškia būti mėstančiais skaitytojais. Tai reikalauja, kad skaitytojai suprastų ir remtųsi tuo, ką skaito.

Mokytojai kuria palankią skaitymui aplinką, pasiūlydami įvairių knygų. Jie leidžia mokiniams patiems kontroliuoti tai, ką skaito. Skaitymo praktikumas parengiamas ir vedamas taip, kad mokytojas galėtų stebėti ir fiksuoti savo mokinių daromą pažangą.

Keletas mokytojų ir mokinių minčių apie skaitymo praktikumą:

Skaitymo praktikumas – puiki galimybė nemėgstančiam skaityti vaikui pamėgti skaitymą. Todėl, kad matydamas draugų veiklą ir dar skatinamas mokytojos, jis gali pakeisti savo požiūrį į knygą.

Skaitymo praktikumas – galimybė vaikui ramybėje pabūti su savo mintimis, galimybė savo nuomonę išreikšti garsiai, užrašyti savo mintis, pasidalinti mintimis su aplinkiniais, išgirsti jų palaikymą.

Skaitymo praktikumas – mokymasis ne tik skaityti, bet ir analizuoti, vertinti skaitomas knygas, reikšti savo nuomonę.

Skaitymo praktikumas – būdas, teikiantis mokiniams naujų, įdomių žinių. Mokiniai susiformuoja įgūdį skaityti ir pamilti knygą, ko kartais pasigendama.

Skaitymo praktikumas – mokėjimas skaityti tyliai ir garsiai reikšti savo mintis. Skaityti, nes tau malonu ir norisi skaityti. Be baimės pasakyti, kas tau patiko, ko tu nesupratai.

II dalis. Skaitymas per įvairių dalykų pamokas

Skaitymas – viena svarbiausių priemonių, įtakančių mokinio mokymosi sėkmę. Mokiniai, norėdami įgyti daugiau informacijos, privalo skaityti ir suvokti skaitymo svarbą. Dažniausiai skaitymas siejamas su literatūros pamokomis, grožinių tekstų skaitymų ir analize. Tačiau žinome, kad skaitymas neatsiejama bet kokio dalyko mokymo dalis. Mokytojai turėtų paruošti mokinius skaityti įvairius tekstus. Tai galima atlikti šiais būdais:

- apibrėškime tikslą, kodėl reikia skaityti šį tekstą;
- supažindinkime su svarbiausiais žodžiais, kurie gali būti nežinomi;
- skatinkime mokinius paspėlioti apie turinį;
- pasitelkime ankstesnes mokinių žinias ta tema;
- skatinkime su tema susijusią diskusiją;
- apsvarstykime sąvokas, reikalingas skaitymo tikslams suprasti;
- kvieskime diskutuoti ir kelti klausimus, skatinančius atidų skaitymą;
- suprantamai paaiškinkime skaitymo užduoties mokymosi tikslus ir laukiamus rezultatus.

Daugelis tikslųjų mokslų mokytojų laikosi nuostatos, kad skaičiavimo praktika ir pratybos – tikslųjų mokslų esmė. Bet daugelis jų dabar teigia, kad skaičiavimas, kaip žinojimas, kaip skaityti, yra tik tikslųjų mokslų pradžia. Matematikos, fizikos, chemijos mokytojai pradeda didesnę reikšmę teikti mokinių susipažinimui su dalyko problemomis, svarbiomis jų gyvenime ir padedančioms spręsti realius uždavinius konkrečiais būdais.

Laikymasis nuomonės, kad skaitymo procesas – tai gyvybingo mokymo per tikslųjų dalykų pamokas modelis, reikalauja mūsų išplėsti supratimą, kokio šių mokslų mokymosi rezultato tikimės – ką mokiniai turės išmokti ir sugebės atlikti. Dalyko užduotys turėtų:

- jungti loginį mąstymą su įvairiomis sąvokomis ir įgūdžiais;
- žadinti mokinių smalsumą;
- kviesti mokinius spėlioti ir plėtoti savo numatymus;
- plėtoti įgūdžius per problemų sprendimą.

Skaitydami dalykinius tekstus galime taikyti skaitymo praktikumo strategiją ir pasiekti puikių teksto suvokimo, medžiagos įsiminimo rezultatų.

Pamokos tema „Narsieji lakūnai“ pavyzdys

Pateikiame praktinį pamokos, kurios metu bus skaitomas dalykinis tekstas apie narsiuosius lakūnus, pavyzdį.

Šioje pamokoje bus taikomi visi skaitymo praktikumo komponentai: mini pamokėlė, skaitymas, pokalbiai, reakcija.

Mini pamokėlė

Pradėti darbą su pasirinktu dalykiniu tekstu galime metodine mini pamokėle. Paaškiname mokiniams, kad šį kartą dirbsime grupėse ir, siekdami kuo geriau suvokti ir įsiminti naują medžiagą, gebėti ją taikyti praktinėje veikloje, skaitysime tekstą neįprastai. Taikysime teksto žymėjimo ženklais metodą. Skaitydami tekstą, paraštėse pieštuku pažymėsime ženklus:

- ✓ skaitomas tekstas patvirtina tai, ką žinojote, ar manėte žiną;
- + perskaityta informacija jums yra nauja;
- perskaityta informacija prieštarauja ar skiriasi nuo to, ką žinojote ar manėte žiną;
- ? jums kas nors neaišku arba norite sužinoti apie tai daugiau.

Darbo pradžioje mokytojas konkrečiu pavyzdžiu turėtų pademonstruoti, kaip dažnai žymėti ženklus, kokių būdu paraštėse žymėti ženklus, kad nesugadintume vadovėlio ar skaitomo teksto, ką galima būtų vadinti informaciniu vienetu, kaip teiginį galima užrašyti trumpesniu sakiniu. Svarbu, kad mokiniai teisingai suvoktų informacinio vieneto reikšmę, tai nebūtinai turėtų būti vienas sakiny.

Po metodo pristatymo reikėtų supažindinti mokinius su bendrais tikslais. Kadangi skaitysime tekstą „Narsieji lakūnai“ (galima atsinešti įvairių tekstų apie S. Darių ir S. Girėną), mokiniai turėtų suprasti:

- Kodėl perskristi vandenyną tais laikais buvo didelis žygdarbis?
- Kodėl ant Puntuko iškalti narsiųjų lakūnų atvaizdai?

Mokinius reikėtų paskatinti formuluoti savo klausimus prieš pradėdant skaityti tekstą. Klausimus pateikta tema turėtų savo užrašuose užsirašyti kiekvienas grupės narys, juos pristatyti, aptarti su grupe.

Teksto skaitymas

Tekstui perskaityti ir sužymėti ženklus skiriama apie 15 minučių.

Narsieji lakūnai

Pagal R. Budrį

Kas buvo Anykščiuose, tas tikriausiai matė didžiulį akmenį. Tai garsusis Puntukas. Padavimas byloja, kad ant to akmens buvęs sudegintas žuvęs karžygys Puntukas ir akmuo gavęs jo vardą. Šis akmuo pripažintas vienu didžiausių Lietuvos akmenų. Jo ilgis ir plotis – beveik po septynis metrus, aukštis – keturi metrai, iš kurių – pusantro metro žemėje. Akmuo kūpso netoli Šventosios upės, gamtos draustinyje, poeto Antano Baranausko apdainuotame Anykščių šilelyje. Iš tų apylinkių yra kilę keli rašytojai klasikai: Antanas Baranauskas, Jonas Biliūnas, Antanas Žukauskas-Vienuoelis. Puntukas garsus ir tuo, kad jame iškalti lakūnu Stepono Dariaus ir Stasio Girėno atvaizdai ir jų testamento žodžiai. (Ant Puntuko akmens buvo iškaltas Lietuvos Respublikos himnas „Lietuva, tėvyne mūsų“, tačiau sovietinės okupacijos metais himno žodžiai buvo sunaikinti).

Perskristi Atlanto vandenyną tais laikais – tai didelis žygdarbis. 1933 metų liepos mėnesį du Amerikos lietuviai lakūnai – Steponas Darius ir Stasys Girėnas, – už savo santaupas nusipirkę lėktuvą ir jį pavadinę „Lituanika“, ėmė ruoštis žygin. Jų pirktas lėktuvas toli gražu nebuvo tų laikų technikos stebuklas. Jį reikėjo patiems perdaryti ir pritaikyti tokiam tolimam skrydžiui.

Turėdami tiktai kompasą, liepos 15 dieną, anksti rytą lakūnai pakilo iš Niujorko aerodromo ir nuskriejo per Atlantą. Jie turėjo be nusileidimo pasiekti Kauną. „Lituanikos“ didžiausias greitis tebuvo du šimtai kilometrų per valandą. Drąsūs lakūnai po pusantros paros pasiekė Europos krantus ir skrido toliau. Naktį iš liepos 16 į 17 virš tuometinės Vokietijos, Soldino miške, kai iki Kauno buvo likę šeši šimtai penkiasdešimt kilometrų, lėktuvas nukrito ir lakūnai žuvo.

Steponas Darius ir Stasys Girėnas savo tikslą pasiekė – Atlanto vandenyną perskrido. Pagal to meto skridimo tolį jie užėmė antrą vietą pasaulyje. O pagal skridimo tikslumą – juk jie turėjo vien tik kompasą! – jiems turbūt priklausytų pirmoji vieta.

Šiuo metu Soldinas yra Lenkijos Respublikoje. Miške, kur žuvo lakūnai, stovi paminklas. „Lituanikos“ palaikams Kaune, Vytauto Didžiojo karo istorijos muziejuje paskirta atskira salė.

Ižymus skulptorius Bronius Pundzius, okupacijos metais slapstydamasis Anykščiuose nuo hitlerininkų, Puntuke iškalė narsiuųjų lakūnų atvaizdus. Ir tai buvo menininko kova su okupantais.

Pokalbiai apie skaitymą

Šioje pamokoje pokalbiai bus vedami kitaip negu įprastame skaitymo praktikume. Kai mokiniai, pasidaliję mažomis grupelėmis, savarankiškai skaitys tekstą ir žymės ženklus, mokytojas turėtų priėti ir išsiaiškinti, ar nekyla kokių nors problemų dėl skaitymo, žymėjimo, ženklų reikšmės ir kt. Mokytojas turėtų paskatinti mokinius pagalvoti, kodėl minime šių lakūnų žygdarbį, ką dar norėtų sužinoti šia tema.

Tokie pokalbiai užima nemažai laiko. Tekstas trumpas, todėl kitos grupės turėtų aptarinėti tekstą grupelėse ir kartu pildyti lentelę.

✓	+	-	?
<p>Anykščių rajone yra Puntuko vadinamas akmuo.</p> <p>S.Darius ir S.Girėnas perskrido Atlantą.</p> <p>Lėktuvą jie pavadino „Lituanika“.</p> <p>Lakūnai pasiekė Europos krantus ir žuvo Vokietijoje.</p> <p>Vytauto Didžiojo karo istorijos muziejuje paskirta atskira salė.</p> <p>Miške, kur žuvo lakūnai, pastatytas paminklas, minėjimu pažymima žūties data.</p>	<p>Ant Puntuko akmens buvo iškaltas Lietuvos Respublikos himnas.</p> <p>Skrydžio metu lakūnai turėjo tik kompasą.</p> <p>Didžiausias „Lituanikos“ greitis tebuvo du šimtai kilometrų per valandą.</p> <p>Lakūnai po pusantros paros skrydžio pasiekė Europos krantus.</p> <p>Pagal to meto skridimo tolį jie užėmė antrą vietą pasaulyje. O pagal skridimo tikslumą – jiems priklausytų pirmoji vieta.</p>	<p>Bronius Pundzius, okupacijos metais slapstydamsis Anykščiuose nuo hitlerininkų, Puntuke iškalė narsiųjų lakūnų atvaizdus.</p>	<p>Kodėl šiuo metu ant akmens neatnaujintas Lietuvos himnas.</p>

Reakcija

Pabaigus pildyti lenteles, grupės pristato jas kitoms grupėms, palygina, kuo pristatymai panašūs ir kuo skiriasi. Tada dalyviai turėtų grįžti prie klausimų, aptarti, į kuriuos klausimus atsakymus rado tekste, ko dar nežino. Kilusias idėjas surašyti trečiojoje skiltyje.

Tokiu būdu mokiniai skaitydami dalykinį tekstą ne tik geriau jį suvokia, bet ir įvertina savo žinojimą, pritaiko turimas žinias, mokosi sisteminti ir apibendrinti, t.y. skaito mąstydami.

Užduotys

1. Pasirinkite dalykinį tekstą.
2. Pateikite užduotį, kurią siūlytumėte atlikti prieš teksto skaitymą.
3. Suformuluokite šios pamokos tikslą – t.y., ką mokiniai turėtų žinoti arba sugebėti padaryti perskaitę tekstą.
4. Parenkite mini pamokėlę, paruošiančią mokinius skaitymui.
5. Sudarykite pokalbio apie perskaitytą tekstą klausimyną.
6. Apibūdinkite, kaip mokiniai galėtų reaguoti į perskaitytą tekstą.

Prie šios metodinės medžiagos yra pridama mokomoji video medžiaga, kurioje pateikiami pagrindiniai teiginiai apie skaitymo praktikumą ir nufilmuotas skaitymo praktikumas pradinėje mokykloje.

Skaitytojų praktikumas vyksta pirmoje klasėje. Tai atskira, 35 minutes trunkanti, pamoka. Vaikai į skaitytojų praktikumą atsineša savo skaitomas knygeles. Mokytoja nekelia jokių reikalavimų skaitomų knygų pobūdžiui, apimčiai. Tie, kurie pamiršta atsinešti savo knygelę, gali pasiimti iš klasės bibliotekėlės. Pradžioje mokytoja primena skaitytojų praktikumo taisykles, t.y., ką vaikai turi daryti ir ko negali daryti skaitytojų praktikumo metu.

Toliau vyksta mini pamokėlė, kurios metu vaikai prisimena, kokias raides neseniai mokėsi, t.y. raides „f“, „h“, „ch“. Mokytoja pasako, kad skaitydami savo knygeles, mokiniai turės „ypatingąją“ užduotį – surasti savo skaitomoje knygelėje žodžių su šiomis raidėmis. Mini pamokėlė trunka apie 5 minutes.

Po to ateina skaitymo laikas. Kiekvienas gali įsitaisyti, kur jam patogiau skaityti: suole, po suolu, kamputyje, atsigulus ant kilimo. Mokiniai skaito savo knygeles 15 minučių tylomis, nesikalbėdami su draugais.

Tuo metu, kai vaikai tyliai skaito, mokytoja pasikviečia pokalbiui vieną mokinę (vieno skaitytojų praktikumo metu mokytojas gali pasišnekėti su 2–3 mokiniais). Emilija pasako, kad skaito F. Baum'o knygą „Smaragdo miesto burtininkas“. Mokytoja paprašo papasakoti, apie ką mergaitė skaitė. Vėliau jai užduodami klausimai:

- Kodėl pasirinkai skaityti šią knygą?
- Kas tau labiausiai joje patiko? (Emilija jau buvo tą knygelę perskaičiusi).

Toliau mergaitė pristato knygelę, kurią dabar skaito – Janošo „Panama labai graži“. Emilija pati pasirenka, ką nori mokytojai paskaityti. Tokio skaitymo metu mokytoja pasižymi pastabas į mergaitės pokalbių apie skaitymą kortelę (kaip skaitė, ar atsakė į pateiktus klausimus, ar rišliai pasakojo, kiek puslapių perskaitė). Po skaitymo mokytoja paklausia Emilijos, kodėl ji pasirinko skaityti šią knygelę.

Toliau mokytoja pasikviečia pasikalbėti dar vieną mokinę Deimą. Kiti mokiniai tuo metu tyliai skaito.

Po skaitymo mokytoja paprašo mokinių prisiminti, kokius žodžius su raidėmis „f“, „h“, „ch“ surado savo skaitomose knygelėse. Vaikai sako žodžius, kartu aiškinamasi neaiškių pirmokams žodžių reikšmę, pvz., horizontas, finišas, safyrai ir kt. Vėliau vaikai gauna lapelius su žodžiais, kuriuose praleistos raidės „f“, „h“, „ch“. Juose ir turi įrašyti tas raides. Po to, kai pirmokai atlieka užduotį, patikrinama, kaip sekėsi įrašyti raides. Kartu išsiaiškinama, ką reiškia „ferma“, „fermeris“, „hektaras“. Ši veikla trunka apie 15 minučių.

Tokio skaitytojų praktikumo metu pirmokai turėjo galimybę tyliai skaityti savo pasirinktas knygeles, pakartojo išmokus raides, ieškojo žodžių su tomis raidėmis, įrašė jas žodžiuose, keli mokiniai turėjo galimybę pakalbėti su mokytoja apie savo skaitomas knygas, o mokytoja turėjo galimybę kontroliuoti vaikų skaitymą ir daromą pažangą.

IV dalis. **Mokinių mintys apie skaitymą**

Vilniaus Simono Daukanto vidurinės mokyklos vyresniųjų klasių mokinių mintys apie knygas ir skaitymą iš rašinių tema „Knyga mano gyvenimo vertybė“:

Knyga – žinių skrynia (bent jau aš taip manau...). Kodėl žmonės skaito? Todėl, kad nori kuo daugiau sužinoti, o knygų skaitymas tam puikiausiai tinka. Knygose galima labai daug sužinoti nežinomų žodžių, įvairių istorijų, ir labiau pažinti pasaulį. Knygose yra parašyta, kaip gyventi.

Dominykas

Žmonės, mėgstantys skaityti, kiekvieną kartą prieš atsiversdami knygą, tikisi pasisemti naujų žinių, energijos ateinančiam dienai. Skaitydami ji randa visai kitokį pasaulį, nei gyvena iš tikrųjų. Vienas gali būti sklidinasis džiaugsmo, saldaus juoko, svaiginančios meilės, kuri teikia laimę, kaip skaidri rasa ankstų pavasario rytą.

Agnė

Mane knyga lydi visą gyvenimą. Aš, kaip ir dauguma kitų, bent kartą esu rašiusi į dienoraštį, kūrusi eiles ar pasakas, svajojusi išleisti savo knygą. Man tikrai gaila tų žmonių, kurie neskaito, nes jie daug ką praranda. Jie nežino, kaip gražiai bei įdomiai pasaulyje žmonės sugeba fantazuoti ir savo fantazijas perduoda kitiems.

Raminta

Dažniausiai skaitau, kai laike blogas oras ir aš negaliu sau susirasti malonesnio užsiėmimo. Tačiau aš žaviuosi žmonėmis, kurie labai mėgsta skaityti knygas ir nepaleidžia jų iš rankų net troleibuse. Maloniai pasijaučiu, kai skaitantis žmogus mane užkalbina, o aš šią knygą jau esu skaitęs. Smagu diskutuoti, išsakyti savo mintis ir nereikia jaustis nevykėliu. Dažnai knyga tampa pokalbio pradžia tarp nepažįstamų žmonių. Skaitantys knygas žmonės sugeba laisviau bendrauti, o taip pat ir rašyti rašinėlius, ko aš negaliu pasakyti apie save. Kartais aš jiems pavydžiu ir visai nepateisinu paauglių, kurie šaiposi iš knygų, jų negerbia ar tyčiojasi iš skaitančiųjų.

Mykolas

Man asmeniškai knyga yra svarbi todėl, kad iš jos galima labai daug išmokti, sužinoti. Tačiau, kokios bebūtų nuostabios knygos, iš jų visko neišmoksi. Tam reikalinga gyvenimiška patirtis, kurios semiesi iš gyvenimo, o ne iš knygų. Kaip ten būtų, tai yra nelyginami dalykai ir abu svarbūs. Nors gal svarbesnė knyga?

Ugnė

Žmogus, kuris skaito, kitaip žiūri į pasaulį, mąsto, būna daug linksmesnis. Yra žmonių, kurie sako, kad jiems neįdomu skaityti. Aš manau, kad jie nesugeba įsigilinti į knygą, nesistengia jos suprasti, ar neatrado savo mėgstamo stiliaus knygos.

Jurgita

Nuo nuotaikos priklauso, kokią knygą paimsiu į rankas. Kartais, kai liūdnu, norisi skaityti ką nors linksmo. Tačiau būna ir taip, kad užplūdus liūdesiui, norisi pamąstyti, tada skaitau kūrinius, atspindinčius mano jausmus.

Akvilė

Literatūros sąrašas

1. Elijo A. *Tarptautinių skaitymo gebėjimų tyrimo IEA PIRLS 2001 ataskaita*. Vilnius, 2003.
2. *Kritinio mąstymo ugdymas skaitant ir rašant. Vadovas 6: Mąstančių skaitytojų ugdymas*.
3. *Nacionalinis mokinių pasiekimų tyrimas. Dalykinė ataskaita*. Vilnius, 2004.
4. Zagašev I. *Gebėjimas kelti klausimus // Permainos*, 2001, Nr.4, p. 8-13.
5. *Reading Framework for PISA 2009 (Draft)*.
6. *Skaitymo mastas, kryptingumas ir poreikiai. Sociologinio tyrimo ataskaita*. Vilnius, 2005.
7. *Skaitymo skatinimo programa*. Patvirtinta Lietuvos Respublikos vyriausybės 2006 m. lapkričio 30 d. nutarimu Nr. 1200 // http://www.lrvk.lt/teises_aktai/files/2006/11/7619.doc